

daha sonra *el-Muşaffâ* adıyla ihtisar etmiştir (Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 746; Damad İbrâhim Paşa, nr. 570, 571; Fâtih, nr. 1821, 1823-1826; Yazma Bağışlar, nr. 1034). 5. Hattâb b. Ebû'l-Kâsım Karahisârî, *el-Kâfi fi şerhi Nazmi'l-hilâfiyyât li'n-Nesefî* (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 572, Fâtih, nr. 1814-1820, 1827, 2177, Lâleli, nr. 1044, Sevez, nr. 697; Manisa İl Halk Ktp., nr. 503). 6. Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Ali, *Şerhu Manzûmeti'n-Nesefî* (Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 382). 7. Şerefeddin Muhammed b. Ali Dihkân en-Nesefî, *Şerhu Manzûmeti'n-Nesefî fi'l-hilâfiyyât* (Süleymaniye Ktp., Turhan Vâlîde Sultan, nr. 134; Fâtih, nr. 1828). 8. Radiyyüddin İbrâhim b. Süleyman el-Hamevî el-Mantikî, *el-Cevâhirü'l-mazmûme fi şerhi'l-Manzûme* (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1050; Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 821, 822). 9. Ebû Bekir Muhammed el-Haddâd, *Nürü'l-müstenîr* (Millet Ktp., Murad Molla, nr. 919). 10. Nâsirüddin Nebî b. Mürsel Tokadî, *Şerhu Nazmi'l-hilâfiyyât li'n-Nesefî* (Süleymaniye Ktp., Hasan Hüsnü Paşa, nr. 382). Kaynaklarda Ebû İshak Cemâleddin İbrâhim b. Ahmed el-Mevsilî, Ali b. Hüseyin es-Suğdî, Kâdîhan, Musanifek, Muhammed b. Hasan el-Kevâkibî el-Halebî gibi âlimlerin de bu manzumeyi şerhettikleri belirtilmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1868; Brockelmann, *GAL*, I, 550; *Suppl.*, I, 761).

Tercümeleri. Eseri Hama hâkimi İbrâhim b. Mustafa b. Alişir el-Melifdevî (el-Müleyfedevî) önce manzum olarak Türkçe'ye çevirmiş, ardından kısa bazı açıklamalarla şerhetmiştir. Manzume 731-732 (1331-1332) yılları gibi erken bir tarihte Anadolu dışındaki bir bölgede (Hama-Suriye) Oğuz Türkçesi'ne tercüme edilmiş ve bu tercüme Türk dilinin en önemli yâdigârlarından biri olarak kabul edilmiştir. Çevirinin British Museum'da bulunan tek nüshası, Milan Adamovic tarafından *Die Rechtslehre des Imâm an-Nasafi in Türkischer Bearbeitung vom Jahre 1332* (Stuttgart 1990) ve Azmi Bilgin tarafından *Nazmü'l-Hilâfiyyat Tercümesi* (Ankara 1996) adıyla transkripsiyonlu metin ve tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır. Manzumunun Arapça aslına göre baş tarafından altı bölümün eksik olduğu bu tercümede 1600 cıvarında beyit yer almaktadır.

Muhtasarları. Ebû'l-Velîd İbnü's-Şihne, *el-Manzûmetü'n-Nesefiyye*'ye Ahmed b. Hanbel'in görüşlerini de ilâve etmiş ve eseri 1000 beyit halinde kısaltmıştır.

Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Muhammed el-Lahmî de *Hilâfiyyâtü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel* adıyla (Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 762) yaklaşık 580 beyitten oluşan bir eser yazarak manzumenin Ahmed b. Hanbel'in görüşleriyle ilgili eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Muzafferüddin İbnü's-Sââtî, *Mecma'u'l-bahreyn* adlı eserinde Kudûrî'nin *el-Muhtaşar*'ı ile Nesefî'nin bu eserini bir araya getirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Necmeddin en-Nesefî, *el-Manzûmetü'n-Nesefiyye*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 2177; *Şerhu Hâfiziddin en-Nesefî li-Kitâbi'l-Muntehab fi usûli'l-mezheb* (nşr. Salim Ögüt, doktora tezi, 1408/1988), DİA Ktp., nr. 8693, neşredenin girişi, I, 37-38; İbrâhim b. Mustafa b. Alişir el-Melifdevî, *Nazmü'l-Hilâfiyyât Tercümesi* (haz. Azmi Bilgin), Ankara 1996, hazırlayanın girişi, s. 18-23; Kureşi, *el-Cevâhirü'l-muhtâyye*, I, 66, 84; II, 166; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, III, 15; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1636, 1867-1868; Ahlwardt, *Verzeichnis*, IV, 279; Brockelmann, *GAL*, I, 477, 550; *Suppl.*, I, 761-762; M. Adamovic, *Die Rechtslehre des Imâm an-Nasafi in Türkischer Bearbeitung vom Jahre 1332*, Stuttgart 1990, s. 2-10; W. Madelung, "Alâ'-al-Din Samarqandî", *Elr.*, I, 782-783.

FERHAT KOCA

MANZÛR b. ZEBBÂN

(منظور بن زبن)

Manzûr b. Zebbân b. Seyyâr el-Fezârî
(ö. 25/645)

Sahâbî, muhadram şair.

Hasan b. Hasan b. Ali'nin anne tarafından dedesi ve Gatafân'ın kollarından Fezâre kabilesinin reisi olduğu belirtilmektedir. Annesinin ona olan hâmileliği uzun sürdüğünden kendisine "Manzûr" (yolu beklenen) adının verildiği söylenmektedir. Manzûr'un tanınmasını sağlayan olay, babası öldükten sonra onun eşlerinden Müleyke (Melike) bint Hârice el-Müzeniyeye ile (Ümmü Havle) evlenmesidir (nikâh-ı makt). Bu evlilikten Hâşim, Abdülcebbâr ve Havle adlı çocukları doğdu. Manzûr'un üvey annesiyle evlenmesinin Hz. Peygamber zamanında İslâmiyet'i kabul etmesinden sonra olduğu rivayet edilmektedir. Olayı haber alan Resûl-i Ekrem'in onun öldürülmesi için Berâ b. Âzib'in dayısı Ebû Bürde b. Niyâr'ı veya Hâris b. Amr'ı bir seriyye ile birlikte görevlendirdiği söylenmekte, ancak işin nasıl sonuçlandığı hakkında bilgi bulunmadığı gibi rivayette Manzûr'un adı da geçmemektedir (*Müsned*, IV, 290). Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti döneminde Manzûr ile Müleyke'nin nikâhlarını öğrendiği, her ikisini Medine'ye getirterek bu evliliğe son verdiği de nakle-

dilmektedir. Diğer bir rivayete göre ise bu evliliği Hz. Ömer öğrenmiş, çifti Medine'ye getirtmiş, Manzûr'a şarap içtiği ve babasının karısı ile evlendiği söylentilerinin doğru olup olmadığını sormuş, o da söylenenlerin doğru olduğunu söylemiş, ancak bunların haram sayıldığına dair bilgisi bulunmadığına yemin etmiş, halife onu birkaç saat hapsedtikten sonra bu evliliği feshetmiştir. Müleyke ile ilgili olarak da iki farklı rivayet bulunmaktadır. Birincisine göre Hz. Ömer eşinden ayrılan Müleyke'nin bakımını kimin üstleneceğini sormuş, bu görevi Abdurrahman b. Avf üstlenerek onu evine götürmüştü, daha sonra onun kaldığı ev "dârü'l-Müleyke" diye anılmıştır. Müleyke'yi Talha b. Ubeydullah'ın nikâhladığı da söylenmektedir. Manzûr'un çok sevdiği eşinden ayrılmasının acısını şiirlerle dile getirdiği, onunla karşılaştığı zaman kendilerini ayıranları lânetlediği ileri sürülmektedir. "Babalârinızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin" âyetinin (en-Nisâ 4/22) Manzûr hakkında nâzil olduğu söylenmekteyse de benzeri olaylar çok görüldüğü için bu tür rivayetleri ihtiyatla karşılamak gerekir. Nitekim tefsirlerde bu âyetin nüzûl sebebi ve yorumu konularında Manzûr'un adı geçmemektedir. İyi bir şair olan Manzûr'un eşinden ayrılmasından duyduğu elemi dile getiren birkaç mısrandan başka şiirlerini rastlanmamaktadır.

Manzûr'un Müleyke ile evliliği dışında Hz. Ebû Bekir zamanında karıştığı bir olay daha nakledilmektedir. 11 (632) yılında Fezâre kabilesinden toplanan zekât mallarını Hârice b. Hısn el-Fezârî'nin zekât memurunun elinden alıp tekrar kabilesine götürmesi üzerine Hz. Ebû Bekir 100 kişiyle bu kabileye doğru yola çıkmış, kendilerini Hârice b. Hısn ile Manzûr b. Zebbân'ın yönettiği Gatafânîlar karşılamış, Manzûr ve diğer isyancılar müslümanlar karşısında tutunamayıp kaçmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 290; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 325-326; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğâni*, Beyrut 1958, XII, 181-192; XXIII, 502-510; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354, s. 374; Hatîb el-Bağdâdî, *el-Esmâ'ü'l-mübhem* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid), Kahire 1405/1984, s. 469-471; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 272-273; Kurtubî, *el-Câmi'*, Beyrut 1965, III, 103-104; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VI, 220-224; VII, 36-37; VIII, 134-135.

ASRİ ÇUBUKÇU

MARAS

(bk. KAHRAMANMARAS).